СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 20. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 27-го січня 1941. No. 20. Jersey City, N. J., Monday, January 27, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МУЗИЧНА ЮНІЯ ВИГРАЛА СПІР

НЮ ЙОРК. — Апеляційний суд викинув зовсім справу кількох концертових передових музиків, в якій вони скаржили предсідника музичної юнії Петрілля за його погрози, що мусять вступити до його юнії, або перестати виступати на сцені та радіо. Серед тих музиків були такі, як Яша Гайфец, Альберт Спалдінг, Еманюел Фаермен і інші. Вони створили свою власну юнію. Але суд станув на становищі, що на основі юнійного закону та юнія, що знаходиться під предсідництвом Петріля є важна, а не та, яку собі створили музики-солісти.

„ДЕМОКРАТИЧНИЙ ДИКТАТОР"

ВАШИНГТОН. — Перед конгресовим комітетом заграничних справ зізнавав бувший підсекретар стейту в адміністрації Гувера, Вилйем Кесл. Він сказав, що колиб дати президентові ті права в заграничній політиці, яких він домагається, то президент Рузвелт з часом стане диктатором всіх демократій в їх війні проти диктатора Гітлера, що стоїть на чолі тоталітарних держав. Його сила буде тоді більша, ніж сила Винстона Чорчіла, хоч той вже є премієром воюючого краю. Велика Британія ступнево мусітиме піддаватись президентові Рузвелтови і робити, що той захоче.

ВПАВ СНІГ.

НЮ ЙОРК. — Сніг цеї зими в східній полосі стейтів, це новина. Дотепер ще не було на вулицях снігу, а Різдвяні Свята нагадували радше Великодні. Та тепер впав на півтора цаля сніг. Заряд міста Ню Йорку перший раз вислав свої відділи по вулицях змітати сніг. Через брак снігу місто дотепер заощадило гарні суми гроша.

ҐЕНҐСТЕРСЬКІ ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Спеціяльний прокуратор Гарлан Еймин розкрив, що нюйорські і бруклинські ґенґстери, які управляли ріжні „рекети", [illegible] на [illegible], щоб ті „рекети" фінансувати своїми грішми. Вони створили свого роду „банк", який за рік мав обороту мілїон долярів. Той ґенґстерський банк брав пересічно по 187 відсотків за річні позички. З доходу цеї фінансової „інституції" ґенстери оплачували хабарі ріжним поліційним чинникам. Еймин не назвав тих поліційних чинників, тільки сказав, що у звязку з тим викинено, або змушено до уступлення зо служби, 16 поліцаїв.

ЛЮДИ ПРО НАСЛІДКИ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — Бюро публичної опінії під дирекрорством д-ра Ґелопа подало до відома, що тепер велика більшість американських громадян переконана, що вислід війни в Европі, вигра або програ Англії, таки матиме величезне значіння і на безпеку Америки. На сто людей 71 нині висказувалось, що колиб Англія програла безпека Америки буде загрожена. В березні минулого року лиш 47 на сто було цеї думки.

РАДИТЬ ЗІРВАТИ ЗОВСІМ З НІМЕЧЧИНОЮ.

НЮ ЙОРК. — Професор Принстонського університету, д-р Гарвуд Чайлдс, заявив, що Злучені Держави Америки повинні негайно зірвати всякі дипльоматичні звязки з Німеччиною. Він оспорював думку Линдберга, що вислід війни в Европі не матиме впливів на американське життя. Чайлдс говорив, що теперішне замирення означалоб фактично хвилеве завішення зброї, по якім знов наступилаб війна. Тоталітарні держави мусять бути знищені, коли демократі хочуть жити, говорив він.

СХОПИЛИ НІМЕЦЬКОГО ПОЛОНЕНОГО.

ОҐДЕНСБУРҐ. — Німецький летун барон Франц фон Вере, якого зістрілили англійські летуни над Англією, взяли в полон і опісля власти відіслали його разом з іншими полоненими до Канади, втік з рук канадійських властей і в малім човні переїхав ріку св. Лоренса та попав в руки американських властей. Він тепер знаходиться в руках американської поліції, яка віддасть його еміґрантським властям.

СТАРИЙ ШАХРАЙ ДАВСЯ НАТЯГНУТИ МОЛОДОМУ.

НЮ ЙОРК. — Семюел Мостейн, якого суд засудив був на три і пів року за ошуства на суму мілїона долярів, дався сам обдурити і ошукати на тисячу долярів свому молодому шоферови, що також мав за собою малий поліційний рекорд. Шофер Ловентал розповів Мостейнови, що він має добрі звязки з прокуратором Кейґилем і колиб той хотів ужити в тім ціли грошей, можна булоб чимало зробити, говорив він. Мостейн повірив молодому обманцеви і дав йому на конто хабарів тисячу долярів. Ця справа знов опинилась у суді.

ГРОШІ НА КОРАБЛІ УХВАЛЕНІ.

ВАШИНГТОН. — Конгрес без довгих дискусій ухвалив 350 мілїонів долярів на будову 200 нових торговельних кораблів, яких домагалася адміністрація.

ПРИЇЗД ЛОРДА ГАЛИФЕКСА ДО АМЕРИКИ

Лорд Галифекс, новоназначений британський амбасадор до Америки, прибув несподівано для широкого загалу, до берегів Америки. Свою подорож він відбув не на літаку, як було подавано попередньо, тільки в новіськім, величезнім боевім корабли, „Королі Юрію Пятім". Американські власти мусіли знати про це, але мовчали. Щойно коли корабель підїхав до американських берегів, недалеко Аннаполіс, опубліковано вістку про його приїзд.

ПРЕЗИДЕНТ ЗУСТРІЧАЄ ГАЛИФЕКСА.

Президент Рузвелт поламав всі дотеперішні формальности відносно зустрічі чужого амбасадора і виїхав автом до Аннаполіс, там взяв президентський яхт і ним подався пять миль на море, де стояв на якорі корабель „Король Юрій Пятий", на якім був лорд Галифекс. Забравши на поклад яхту лорда Галифекса і його дружину, яхт президента подався назад до Аннаполіс, а звідтам автом цілий гурт подався до Вашингтону. Президент своїм автом відвіз лорда Галифекса аж під британську амбасаду в Вашингтоні. Цю надзвичайну чемність, виказану британському амбасадорови, пояснюють тим, що між обома краями існує велика приязнь і велике затіснення заграничної політики. Колиб привіт мав відбутись по старих приписаних звичаях, то британський амбасадор був би сам приїхав тихцем до столиці, там приняв би його директор протокольного уряду, другого дня секретар стейту Кордел Гол, а щойно за пару днів він удавсяб до офісу президента і зложив свої державні повновласти. Та внаслідок надзвичайно важних подій і приятельських відносин, існуючих між обома краями, президент поступив зовсім інакше. В гурті президента знаходився також секретар фльоти Френк Накс і шеф морських операцій адмірал Старк.

КОРАБЕЛЬ „ЮРІЙ ПЯТИЙ".

Новий боевий корабель, яким приїхав лорд Галифекс, належить до найсильніших на світі. Це перша його подорож по широкім морі. Його й пятьох інших подібних йому кораблів англійці побудували в останніх часах. Але ця будова була оповита мовчанкою, щоб не довідались про них ворожі літаки. Той корабель має десять 14-цалевих гармат, а 16 гармат пять і пів цалевих. Має дуже сильний панцир довкола себе, а також протибомбові охорони. На основі міжнародного права йому дозволено побути в американськім порті лиш одну добу. Та не виключене, що внаслідок добрих відносин між обома краями для нього буде зроблений виняток.

ВЕЛИКІ ІТАЛІЙСЬКІ ВТРАТИ В ПОРІВНАННІ З ВТРАТАМИ ОСТАННЬОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

[illegible] число італійських полонених збільшається з кожним днем і переходить усякі сподівання. Можна сказати, що британці навіть не були приготовані на те, щоб мати до діла з таким великим числом, знаючи, що італійська армія в Африці не така велика, бо її число доходить до 250,000 вояків. Тепер так є, що під самим Тобруком забрано в полон 20,000 вояків. Загальне число італійських полонених піднеслось до 114,000. Коли ті числа порівнати з найбільшими битвами минулої світової війни, де стояли проти себе величезні армії, то вийде, що теперішне число полонених процентово надзвичайно велике. Британці не відпочивають і офензиви не переривають, а посуваються далі. Якщо так далі піде, то вони готові вигнати італійців з цілої Лібії.

В АНҐЛІЇ МАЮТЬ ДАЛІ „ВІДПОЧИНОК"

В Европі сніги і заметілі. Як в Німеччині так і в тих краях, що під її владою, а з яких німці звикли налітати на Англію. Зла погода теж і в Анґлії. Наслідок того такий, що ціла Англія „відпочиває". Навіть сам Лондон не чує вже кілька днів тріскоту бомб. Припинена теж і ширша акція британських летунів.

В НІМЕЧЧИНІ ХВАЛЯТЬ ЛИНДБЕРҐА ЗА ЙОГО ЗІЗНАННЯ

Офіційні німецькі кола висказуються з великими похвалами про зізнання Линдберґа перед Конґресовим Комітетом Для Заграничних Справ у Вашингтоні. Кажуть, що Линдберґ виявив велику „відвагу", за яку „треба перед ним скинути капелюх". Зате німецька преса не пише покищо про ті зізнання майже нічого. Кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" знайшов згалку про це тільки в одній ґазеті. І то було написано всього кілька стрічок, в яких подано, що Линдберґ сумнівається, чи можна перемогти Німеччину при допомозі бльокади, як теж, що треба „чуда", щоб можна було напасти на континентальну Европу. Далі подають ще офіційні джерела таке, що Линдберґови належиться признання, бо „треба сумніватись, чи в Злучених Державах знайшлосяб на високих позиціях більше таких людей, що схотілиб говорити так відважно як Линдберґ".

ПЕРЕВОЗЯТЬ ГАРМАТИ ВЕРХОМ. — Жовніри 98. полку американської артилерії вкладають на плечі мула рухому гармату. Є це 75-міліметрова гавбиця. Кожну гармату розкладають для перевозу на 6 частин. Ціла гармата важить 1,000 фунтів.

ЩЕ ОДЕН ДОКАЗ СОВЄТСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ТІСНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

БІЛГОРОД. — Останні розрухи в Румунії пояснюють в Югославії виявом радости лівих членів Залізної Ґвардії з приводу того, що німці покидають Румунію. Виявляється, що Німеччина вицофує з Румунії до 80,000 війська, себто третину цілої військової сили, що її має в Румунії. Діється це, як кажуть, під натиском Совєтів, що мали згодитись на новий совєтсько-німецький торговельний договір доперва тоді, коли Німеччина погодилась обмежити свою сферу впливів. Отже згідно з умовленою між Німеччиною і Совєтами „німецькою сферою" треба тепер Німеччині відтягнути згаданих 80 тисяч вояків. Нова „сфера" має відтягнути Німеччину від Дарданелів і Чорного моря, як теж не дає їй вільної руки в Болгарії.

В РУМУНІЇ НІБИ ЗАЧИНАЄ УСПОКОЮВАТИСЬ.

БУКАРЕШТ. — З урядових звідомлень виходить, що премієр Антонеску розбив збунтованих членів Залізної Ґвардії, якими проводив Горія Сіма, голова Ґвардії й заступник премієра. Уряд скидає вину за розрухи в першу чергу на комуністів. Видано приказ, яким названо співвинними в бунті всіх тих, що тепер скривають бунтівників, за якими іде погоня. Сіму названо бунтівником. Як його зловлять, то він стане разом з іншими бунтівниками перед военним судом. Жде його кара смерти. Бунтівники мали вигубити багато жидів. Число жертв цеї домашньої війни подають на 6,000. Уряд подає, що якщоб це заворушення було потривало ще кілька днів, то Румунію булаб ждала доля Польщі. Він дякує Німеччині за [illegible] повстання. Та наразі ще годі говорити [illegible] справжній спокій, бо бунтівники розбрились по цілому краю. Найбільше має їх бути в Трансильванії.

НАДІЮТЬСЯ У ТРАВНІ НІМЕЦЬКОГО НАПАДУ.

ЛОНДОН. — Асошіейтед Прес подає, що британські військові й політичні кола переконані, що Німеччина таки спробує напасти на Англію. Станеться це, на їхню думку, десь приблизно в травні. Буде це наступ, якого ще світ не бачив. Буде вжита наймодерніша зброя, як теж будуть вжиті трійливі гази. Німеччина буде старатись за всяку ціну виграти війну якнайскорше, десь у травні. Очевидно, що Англія готується дати німцям відправу. І здає собі добре справу з того, що це буде її коштувати. Отже Англія рішена на найбільшу посвяту. Деякі знавці кажуть, що Англії вдасться перемогти німців, але це буде коштувати її втрати половини повітряної фльоти, трьох четвертин морської фльоти і найменше 250,000 вояків. На це Англія приготована. Роздано вже 45 мілїонів масок для охорони перед газами. І змобілізовано для оборони 4 мілїони війська.

РАДІЮТЬ, ЩО АМБАСАДОР В АМЕРИЦІ.

ЛОНДОН. — Не тільки в урядових колах, але в цілій Англії приняли з найбільшою радістю вістку, що новий британський амбасадор до Злучених Держав, лорд Галифекс, вже переплив океан і є в Вашингтоні.

ПОРОЗУМІЛИСЬ.

ІСТАНБУЛ. — В Анкарі, столиці Туреччини, покінчено наради, що відбувались між представниками ґенеральних штабів Великої Британії й Туреччини. Обговорювано военні події, зокрема ту ситуацію, яка повставалаб, колиб Гітлер пішов на Балкан.

ПРОТИ СПЕКУЛЯЦІЇ.

РИМ. — Вірджініо Ґайда, відомий фашистівський речник, загрозив біржевим спекулянтам спеціяльними податками, якщо не перестануть спекулювати „на лад американців, французів чи британців". Він каже, що через ту спекуляцію підносяться штучно ціни на ріжні промислові цінні папери. А що в Італії треба платити грубі податки при кожнім торговельнім обороті, то, каже Ґайда, певна група спекулянтів хоче це обійти тим, що маніпулює біржевими паперами, бо то ще найдешевше. Та це, каже Ґайда, є одурювання людей, що не здають собі справи з того, що ціни підгоходять вгору штучно.

СЕЛАСІ ВЗИВАЄ ДО ПОВСТАННЯ.

ЛОНДОН. — Гейлі Селасі є вже в Етіопії. На етіопській території видав він королівську проклямацію, якою взиває нарід Етіопії до повстання проти Італії. В проклямації зазначує, що має запевнену допомогу з боку Великої Британії, з якою він заключив договір.

БОЛГАРІЯ І НІМЕЧЧИНА.

БЕРЛІН. — Німеччина мала закупити на біжучий рік 46,000 тон тютюну в Болгарії, себто майже цілий її річний збір.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„ПАКИ І ПАКИ"

Для кацапської й московської преси, зокрема навіть тої, що не є видавана москалями, тяжко пережити те, що на західньо-українських землях, як от у Холмі, у православній церкві приходять до слова саме вірні, себто український нарід. Не подобається тій пресі, що там, у тій церкві, зачинають шанувати мову українського народу і нею проповідувати, а навіть вживати української мови при Службі Божій чи релігійних обходах. Як легко догадатись, теж і в тому добачується „німецьку інтригу"... Для ворогів українського визволення „Огієнко", що то зістав православним холмським архієпископом, є нічим іншим, а тільки „ярим сепаратистом ґерманської окраски", як це подає нюйорське „Новое Русское Слово" в новинці, затитулованій „Ще про нового Петра Могилу...". Як легко догадатись, іде тут мова про проф. Івана Огієнка, визначного громадського діяча й дуже заслуженого довголітнього дослідника української мови, відомого теж з гарних перекладів Святого Письма. А що цей бувший професор і український діяч став тепер православним архієпископом, то цього не можуть справити „рускіе люди" не тільки православної віри, але, як виходить, навіть і еврейської, чи ніякої... Можнаб подумати, що принаймні ті останні станують хоч в Америці толерантними в чужих їм релігійних справах та не будуть противні тому, що десь хтось хоче молитись Богу на рідній мові. Та виходить, що так не є, коли іде про українську мову та коли про це говорять прихильники старої чи теперішньої „неподільної Росії". Можнаб припускати, що принаймні тут, де іде про віру і мову, задержать ті люде якусь приличність і не звязуватимуть хоч цього з Німеччиною і Гітлером. Але де там! Такий собі „Русскій Вістнік" з Пітсбурга так і зачинає статтю: „Украінскій сепаратист німецького покрою, проф. Огієнко"... Що проф. Огієнко був і є „сепаратистом", то це загально відоме. Але де й коли за весь час своєї довгої діяльности був проф. Огієнко „сепаратистом ґерманського покрою"? Таж по національній українській катастрофі проф. Огієнко сидів у Варшаві й там редаґував свою „Рідну Мову". Там і писав книжки про українську культуру. Там і перекладав! А до Німеччини ніколи і не заглядав! І з німцями не мав ніколи нічого спільного.

„Русскій Вістнік" пережити не може, що це сталося з такими словами як „Паки і паки", які проф. Огієнко переложив українською мовою на „Ще тай ще", а тепер ще готов впровадити такі слова і до церкви. Це його страшенно болить. Зате не болиться його нечесне поступовання зо самим православним архієпископом Іларіоном, коли робить з нього українського „сепаратиста німецького покрою". Що за „християнське" поступовання орґану „русских православних братств в Америці"! Та нам здається, що щоб ми „ще тай ще" про це писали чи говорили, то поправи не буде, бо таки чим горнець накипів, тим і буде його чути.

Проф. Микола Чубатий.

ЗА ЗГУРТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТНИКІВ В АМЕРИЦІ

Часописні вістки, що які скупо напливають з українських земель та різних европейських центрів української еміґрації говорять одною жахливою мовою, що українські наукові установи в руїні, українська наука здезорганізована, наукові робітники розпорошені, нерідко теж в тюрмі. Аж до вересня 1939 року огнище української науки, Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, неофіціяльна західньо-українська Академія Наук, узнавана досі за репрезентантку української науки на обох півкулях, перестало існувати. Воно стало філією Академії Наук Української Радянської Республики, яка так само вже від року 1930, то є від розгрому Всеукраїнської Академії Наук в Києві, стала на ділі тільки провінціональною філією Всесоюзної, себто російської Академії Наук. Від смерти комісара народньої освіти М. Скрипника, вона перестала служити українській науці, тільки служить нині науці свіжо видуманого „совєтського народу".

Нині київська Академія Наук, а з нею теж її львівська філія, був. Наукове Товариство ім. Шевченка переводить на науковому полі всеросійську ідеольоґію єдности „Совєтського народу", включно до загладжування мовних ріжниць між українською та російською мовою включно.

Українські наукові установи завмерли.

Разом з ліквідацією Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові відділено окремо прекрасну його українознавчу бібліотеку, що впродовж пів століття була кузнею української наукової праці. Найшлася вона тепер під опікою якогось „західнього українця" Ізаака Міттельмана, як доносили нюйорські комуністичні „Щоденні Вісти".

Про її довголітнього директора, Ів. Кривецького, що був оком та серцем бібліотеки впродовж 30 літ, донесла преса, що помер десь мабуть у рідні на провінції, на Підкарпатті. Голова товариства професор Іван Раковський на еміграції в Кракові; там теж створена ним Українська Наукова Рада гуртує дуже невеличкий гурт українських науковців.

Кілька тижнів по добуттю німцями Варшави забрила до Америки вістка, що тамошній еміґрантський Український Науковий Інститут десь зник; усе його добро хтось десь вивіз у невідомому напрямку. Таке саме перед кількома місяцями сталося з паризькою Бібліотекою ім. Петлюри; звісний український науковий працівник Ілько Борщак, дослідник українсько-французьких взаємин арештований.

Про наукову працю берлінського Наукового Інституту та Історичного Товариства в Празі теж нічого не чувати. Словом, повна руїна українських наукових орґанізацій. Такий стан є прямо загрозливий для народнього життя кожної нації.

Наукова праця для нації, це чинності її мозку, без них нарід стає бездушною масою, без леґітимації на нарід. Тому є пекучою потребою зробити все, що серед нашої дійсности можливе, щоби згромадити українських науковців на терені Америки в одну орґанізацію.

Нині неможлива ніяка орґанізація справді української науки на українських землях. Говоримо про українську науку, а не науку якогось совєтського народу. Маємо на увазі науку, яка як фундамент приймає нашу тисячлітню християнську цивілізацію та минуле України з її усіми традиціями. Не станемо перечити, що й нині на Радянській Україні робиться дещо з обсягу природи, техніки, медицини, зате не робиться абсолютно нічого для справжньої української національної духової культури.

Неможлива теж нині ніяка орґанізація українських науковців на сусідніх землях — опанованих німцями, бож кожному ясно, що „вожд німецького народу" ... не дозволить нічого зробити такого, що булиб немиле „вождові совєтського народу".

Чому треба створити українську наукову установу в Америці?

Створити орґанізацію українських науковців, яка хоч в скупих розмірах приступилаб до орґанізування української наукової праці, можлива тільки на американськім суходолі і така орґанізація повинна тут повстати.

Я свідомий того, що можливости орґанізації української науки на американськім суходолі не є надто великі, одначе й ті, що є, слід належно використати. Не ставити нам перед собою якихсь нереальних та через те неповажних аспірацій. Треба собі ясно упритомнити, що на американській землі, де живемо тонко розпорошеною верствою, не може повстати ніяка українська академія наук. Така установа може повстати тільки на українській землі, до речі нормально кожна нація має тільки одну академію наук. Краще вдоволитися скромною назвою Українського Наукового Товариства в Америці або Українського Наукового Інституту в Америці, натомісць поставити ту скромну установу поважно, притягнути до неї ввесь український науковий актив Америки (з часом може й зпоза Америки) пристосовуючи до свого дійсного членства та його праці серіозні вимоги ставлені у науковому світі, практично стосовані у нашому Науковому Товаристві у Львові від часів проводу в нім акад. Михайла Грушевського.

На американським суходолі маємо всеж таки низку науковців; маємо вчених еміґрантів зі Східньої та Західньої України членів був. Всеукраїнської Академії Наук в Києві, Наук. Товариства ім. Шевченка у Львові та інших українських установ. Маємо вже також науковців українського походження роджених в Америці; вони є нерідко прикрасою американських університетів та каледжів, але розпорошені та незорганізовані своїм добрим іменем не фірмують української науки, а їх наукові праці зачислені на неукраїнське наукове конто. Їх треба конечно згуртувати в українську наукову установу.

Національна наука є леґітимацією нації.

Яка реальна потреба такої української орґанізації науковців, не станемо довго доказувати. Мусить поза Совєтами повстати якийсь науковий, загальнонаціональний центр, який думав би за ту масу українських людей, позбавлених свобідного виявлювання свого національного духа, своїх культурних аспірацій на українській не своїй землі. Який думав би за міліони українських людей розпорошених по всьому світу, а в першу чергу в Америці. Український науковий центр в Америці мав би стати леґітамацією на націю для тих українських мас, бо наукова творчість кожного народу це натуральне завершення його національної зрілости.

Треба репрезентації української науки перед світом.

Не зважаючи на війну, вже впродовж минулого року відбулося в Америці кілька наукових зїздів; деякі з них навіть міжнародного характеру. Явилися там представники науки тих народів, що серед тих обставин могли прибути; репрезентанта української науки не було на ніякім. Добре що ще тепер війна; а що буде, колиб не багато змінилося по війні? Чи Україна перед форумом світової науки має перестати існувати, себто дати себе вичеркнути з реєстру націй? Того саме хоче кожний сердечний ворог українського народу. Досі спершу побіч представництва Всеукраїнської Академії Наук, а по 1930 році самостійно, українську науку перед світом, не зважаючи на всі перешкоди й труднощі, ставлені також польським урядом, сповняло львівське Наукове Товариство ім. Шевченка. Нині воно того не може робити і така репрезентація української науки мусить повстати тут, на вільній американській землі.

(Кінець буде).

ЩО ВПЛИВАЄ НА ФОРМУВАННЯ ІСТОРІЇ?

Яку ролю відграють у життї людства гарне письменство й мистецтво?

Д-р Теодор Спенсер, професор Гарвардського університету, по дає в „Амерікен Вікли" дуже цікаву статтю на цю тему. Він, наприклад, стверджує, що опери відомого німецького композитора Вагнера мають величезний вплив на Гітлера, що, правдоподібно, уявляє собі, що він є другим Зіґфрідом. Як відомо, цей Вагнерівський герой був непобідимий за винятком одного місця на плечах, на яке, як каже народній переказ, впав був листок підчас купелі Зіґфріда в крові забитого дракона. Відома далі, що твір французького фільософа Жана Жака Руссо, з 18. віку, п. н. „Суспільний договір" мала таки великий відгомін серед французьких мас, що її не без рації уважають французькі історики дійсною причиною вибуху Великої Французької Революції з 1789 року. Тома Пейн, визначний американський письменник та фільософ, своїми брошурами та політичними писаннями рівнож впливали на підготовку ґрунту під американську революцію в 1776 р. Знаємо з історичних передань, що танець Сальомеї перед Іродом так подобав ся того біблійного тирана, що він без вагання казав замучити св. Івана Хрестителя. Гарріет Бічер Стов зо своєю голосною книжкою „Хата дядька Томи" стала предтечою американської горожанської війни 1865-го року. Католицизм значно пішов вперед, коли на його чолі станули люде науки, відомі в науці, мистецтві й літературі. А, наприклад, малювання Розпятого причинилося дуже багато до поширення християнської ідеї.

Французька Революція, крім відомих кличів „свободи, рівности й братерства", зродила „Марселєзу", могутній гимн свободи, яку співала, явно й тайно, ціла Европа, змагаюча до свободи. Навіть дух страшної реакції, що наступив по Віденському Конґресі 1815. р. не міг здусити одного могутнього пориву численних народів, що були під впливом „Марселези" та Наполеонівської „романтики". Російська революція 1917 р. має також свого роду „містику". Хто чув як в революційних роках червона армія виспівувала „Яблочко", той набрав переконання, що саме ця пісня, а не „Інтернаціонал" повиннаб бути гимном Совєтського Союзу.

В українській історії пісні, козацькі думи, та вкінці дуже багатий національний форкльор, були все мотивами, які будили нарід до творчости, а тим самим до творення власної історії. Шевченкова творчість, оперта на історичних переказах, думах та народних піснях, формувала національну думку. Козацька пісня „Гей, не дивуйтесь, добрії люде", яку колись співали побідні полки Хмельницького була неначе гимном волі, що додавала і в нових часах духа тим, що були в рядах Української Армії.

Ось тих кілька прикладів вказують на те, що в творенні історії даного народу чи людства, письменство й мистецтво грають поважну ролю.

ЛІЦИТАЦІЯ РІЧЕЙ НЕЗАКОННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

На ліцитації у Вінніпеґу продано дня 14-го січня річи трьох орґанізацій, які між собою мають тільки те спільне, що їх проголошено в Канаді незаконними. Продано на ліцитації з ґардероби забороненого Російського Робітничо-Фармерського Клюбу кількадесять деревляних рушниць, військових одностроїв, папах та чоботів; металеві крісла й повчальні афіші з дивними технократичними знаками, що належали до місцевого Товариства Технократів і пропаґандові ґрамофони, що належали до місцевої орґанізації Свідків Єгови" („біблійників"). Зовсім добрі ґрамофони продано по пять долярів за штуку. А ще мають ліцитувати меблі та книжки, що належали до місцевої філії Німецького Бунду (союзу).

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(2)

Найкращий на це примір, говірка села Явірок, що хоч це село дуже висунене на захід і знати на ній сильний вплив мов словацької та польської, то в своїй мовній основі, говірка цього села належить лише до українських говорів.

Крім цього, ще в минулому сторіччю вчені дослідники, мовознавці такі, як Іван Верхратський, український педаґоґ, природник і фільольоґ (1846—1919), дослідник галицько - українських говорів написав „Про говір галицьких лемків". Львів 1902. і багато наукових праць з ділянки етнольоґії (грецьке слово: народознання) і діялектольоґії (гр. сл. наука про говірки), як також Оляф Брох, професор університету в Осльо (Норвеґія), норвезький фільольоґ, дійсний член Наукового Товариства Шевченка, автор знаменитої словянської фонетики „Слявіше Фонетік" і „Очерку физіологии славянской рѣчи", описав діялект-говірку села Ублі на Закарпатті — оба вказали в цілій основі, що лемківська говірка виходить з українського говору та в лише в тій площині треба її досліджувати.

Згадані праці И. Шемлея, проф. І. Зілинського, проф. І. Верхратського та проф. О. Броха разом — це доказ, що Лемківщина споконвіку українська земля.

Короткий географічний огляд Лемківщини.

Лемківщина, це гірська країна. Карпати, прозвані також Верховиною, діляться на Низький, або Лемківський Бескид, що межує на сході від джерел Сяну з Високим або Бойківським Бескидом.

Лемківський Бескид невисокий, доходить усього до 3,691 стіп і нестрімкий, порізаний багатьома провалами й широкими долинами. Лемківські гори займають прикордонному краї Карпат від сходу Кізляту гору з Веселем, Загірянські верхи, Тирявські, Вільховецькі, Білогорські, Лішнянські узгіря, що разом зі Сторожівськими горбовинами вінком окружують Сяніцькі Землі. Дальше розтаборились Команчансько - Лупківські височорівні, Вислочансько-Мощаньські верхи, Дуклянські гори, Діли, Губині, Явірники, Габурі, Кичери, (Кучери), Мережки. Від заходу сторчать Студений Верх, Явориста гора, верх Тисове, Бліхнарська Висока, Гострий верх. Високі гори з Берестям, дальше Зимний Шпиль, Вапенні гори та Скальські узгіря над річкою Скалкою.

Карпати — є зморшковими горами й стоять у звязку з великою системою зморшкових гір, а саме з Альпами й Балканом.

Західні Карпати тягнуться від Дунаю по Попрад і Торису; зложені з пісковиків і лупаків флішового характеру — на сході по Сян і Ляборець. Серед цієї смуги, мякої своїми формами, розсіяні вапнякові скалиці, наїжені та гостри. Найбільші їх над Дунайцем (Пеніни в Зах. Бескиді 3,212 стіп вис.), над Руським Потоком (Високі Скалки 3,451 стіп вис.) і Попрадом. На південь від Низького Бескиду тягнеться смуга вигалих вулканів, Пряшівсько - Токайські Карпати (3,583 стіп висок).

Для переходу Карпати — не важкі, багато просмиків, тому сить добрі.

Між цими горами, ріка Сян прорізується срібною лентою (прозвані — „срібнолентий Сян"), що бере початки з Карпат в околицях містечка Сянок (Сянки), з притокою Вислока, випливаючого з Висілчанських верхів, з малими побічними Тарчою — або Моравою, побіч загіря з Ославою і багатьома гірськими рвучими потічками; дальше пливе Вислока, Біла, Ропа що разом пливуть з Сяном до Балтійського моря. Західню Лемківщину прорізує Дунаєць з Попрадом, що випливає з південного боку західних Карпат.

Закарпаття зрошує зі сходу Уж з Уличкою, Вирава, Лаборець з Широкою, Ондава і Тарча на полудне. Усі карпатські ріки і річки багаті в рибу. Русла рік вложені твердим камінням, зернистим піском, що надається до всіх будівельних і технічних робіт. Карпатські ріки повирізблювали продовж віків глибокі корита, яких спад на просторі одного кільометра доходить до сто метрів. Така стрімкість надається до приміновання сили води до витворення величанської енерґії, що нею можна гнати величезні машини.

Береги рік завалені величними камінними брилами, зломами скал, будівельно-тривкого матеріялу. Одначе це все на жаль лежить невикористане.

Зате лемківська земличка камяниста, вбога піскувата, годує своїх мешканців одною тільки бульбою та вівсом. Гірські пасовища лихі, поросли ялівцем і терниною.

На Лемківщині гірське підсоння: літом багато дощів, хмари задержуються на високих гірських ланцюхах Карпат, тому в літі часті зливи і громи, а зимою навала снігу. Безперервні вітри в дуклянському, коростиньському, ясліському та лупківському просмиках.

Земля здебільша камяниста, невроджайна, тому лемки мусять важко працювати, щоб з неї прожити. У багатьох селах нема доїздів до поля, бо вода щороку цигортає вузькі гірські дороги, зісуваються землі, так, що лемко часто мусить на хребті носити навіз — дійсно цілий свій дорібок. Одначе лемко не живе тільки з управи ріллі; він плекає худобу — славні річні торги на волі в Рогах на Лавреньтія, в Римнові на Вартоломея, давніше в Перегримиці та в Бардиєві. Продає також дерево, ялиці, смереки, буки, займається перерібкою сирого дерева на тесені, різані або колені бельки, лати, дошки, протесі, гонти; вивозить до міста опалове тверде букове, ялове дерево, стовпці та латки до огорожі, занимається також мистецьким виробництвом з дерева. Одначе без огляду на те, багато, бо до війни майже з кожної хати вийшло одно або двоє челяди до Америки, Канади — на заробіток.

Зима в Карпатах довша (до ½року), ніж на долах. Ліс на підніжжі Карпат на заході буковий, поволі переходить у шпильковий (ялиця, смерека). Поза межею лісу ростуть трави й „жереп" — карловата гірська сосна.

У самих горах збіжжя пізно дозріває; сіють переважно, ярє збіжжя, озимина вимерзає, або випріває під грубими верствами снігу, натомісць підгірські сторони надаються до плекання городовин і гарних овочевих садів.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

НА РІЖНІ ТЕМИ

НЕВІСТКА.

Незвичайно цікавий причинок до ситуації в Азії подав у японськім парляменті посол Мачіда. Казав він, що Злучені Держави (й Британська Імперія) ведуть політику виснаження й винищення Азії. Мовляв, вони виждають, поки Японія й Китай посочаться кровію до того, що не будуть мати сили ставити опору ніякій зовнішній силі.

Отже виходило би, що за продовження війни Японії в Китаю відповідальними є Злучені Держави.

Тепер уже знаємо, що це є зовсім смушно, що де два бються, там і третій повинен щось обібрати: адже він готов з біди двох скористати. Тепер уже знаємо, що це зовсім слушно, що підчас бійки між бандитами й поліцаями калічиться „невинних, що стоять збоку".

Нічого й казати, чого жде від Злучених Держав посол Мачіда. Він хотів би, щоби Злучені Держави пішли Японії помагати бити Китай. Тоді посол Мачіда не казав би, що Злучені Держави хочуть знищити Азію. Він тоді сказав би, що Злучені Держави рятують Азію від довгого кровопролиття.

ЩО САМЕ?

Пише Волтер Дюранті, московський кореспондент „Північно - Американського Газетного Аліянсу", що система колективних фарм в совєтській Росії вже вийшла з початкової стадії проби і помилок, і почала вже показувати свою справжню вартість.

Яку саме вартість показує ця система? Цього Дюранті не каже виразно. Однаке він позволяє читачеві дістати враження, що система колективних фарм виказує високу вартість.

Кілька місяців тому Дюранті вислав большевицький уряд назад до Америки. Певно йому тепер поставив умовину: справуйся, хлопче, бо інакше знову післемо.

Справується, видно.

КЛОПІТЛИВИЙ СОЮЗНИК.

Каже Анне О'Гер МекКормик, що союз Мусолінія з Гітлером впроваджує на Середземне море Німеччину, що для Італії є ще більшою невдачею, ніж би була страта Альбанії, Лівії й Етіопії.

Мусоліні певно про це знає. Однаке він не може покинути Гітлера.

Він у положенні чоловіка, що й нести не може, і кинути не хоче.

ЗА ЦАРСЬКИМ ПРИМІРОМ.

Писалося недавно тому в одній большевицькій газеті, що Ленін помер у критичну хвилину, коли ввесь доспіх большевицької системи був під великим знаком запитання. На щастя для цеї системи, писалося далі, по Леніні наступив Сталін, котрий доконав якслід почате діло Леніна.

Що далі буде, можемо догадатися. Як помре Сталін і прийде новий диктатор, напишеться тоді, що Сталін помер у саму найкритичнішу хвилину большевицької системи. На щастя, по Сталіні наступив... і т. д.

Характеризував колись Тарас Шевченко офіціяльну російську історіографію: Панував цар... й лишив державу сильну й багату. Його наступником був цар... котрий застав державу слабу й бідну. Вмираючи, він лишив державу сильною й багатою. По ньому прийшов панувати цар... котрий застав державу слабою й бідною, але вмираючи, лишив її багатою й сильною...

ВІДЧИТИ НА УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ НА КОЛЮМБІЙСЬКІМ УНІВЕРСИТЕТІ

Департамент східно-европейських мов на Колюмбійськім університеті, разом з Українським Народним Союзом, повідомляє про серію лекцій з української історії, культури і літератури, що починаються 14. лютого 1941. р. Лекції будуть відбуватись в кімнаті ч. 305, Шермергорн Гол, Колюмбія Університет, Ню Йорк, в годині 8. вечером, кожної пятниці, почавши від 14. лютого. Колиб була зміна кімнати, буде це подане передом до відома. Вступ на лекції вільний. Запрошується всіх зацікавлених. Професор Кларенс Менінг, діючий виконний урядник згаданого департаменту, буде на відчитах предсідником і представлятиме прелегентів, якими будуть науковці у Злучених Державах, що є визнані авторитетами в ріжних ділянках української культури. Лекції будуть подавані частинно по англійськи, а частинно по українськи.

Професор Юрій Вернадський з Єйльського університету дасть першу лекцію на тему „Київський і козацький період в українській історії". Він головно зясує ролю гетьмана Богдана Хмельницького. Ця лекція буде виголошена в пятницю вечором, дня 14. лютого, в 8. годині, в Шермергорн Гол, Колюмбія Університет.

Отсе буде перша спроба представити в вичерпуючий спосіб здобутки України на протязі її довгої історії. Це повинно викликати симпатичне зацікавлення кожного, кого доторкає доля України.

Теперішне положення Европи, враз зо союзом тоталітарних потуг зправа і зліва, що намагаються роздавити демократію, мусить заставити поважно над тим призадуматись кожного, що хоче триюмфу свободи і людських прав, а тим самим мусить заставити нас до переоцінки ріжних ситуацій і проблем, залишених невирішеними по першій світовій війні. Серед них на першім місці стоїть справа України, яка не може бути поминена в усіх плянах, що мають створити кращий світовий лад, в якім справедливість і мир могли б бути уняті в якусь форму европейської федерації. З тих причин воно є зовсім на місці, коли в теперішний час департамент східно-европейських народів на Колюмбійськім університеті дасть нагоду мешканцям Ню Йорку і цілої метрополії застановитись над ріжними культурними проявами українського питання і ми надіємось, що буде чимало приявних, зацікавлених цею справою.

Кларенс А. Менінг.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Річні збори „Дністра".

В суботу, 28 грудня м. р. відбулись річні збори українського запомогового товариства „Дністер", 361 відділу У. Н. Союзу. Предсідник товариства Степан Ковальчук відкрив збори і покликав до звіту контрольну комісію. В імені контрольної комісії звіт здавав Д. Чорнюк. Загальний прихід тов. „Дністер" за минулий рік виносив $26,504.45. Розхід виносив $25,542.80. З головніших розходів товариства творили такі позиції: Вкладка до головної канцелярії У. Н. Союзу за старших членів виносила $17,-360.06; за членів молодечого департаменту $811.26. Виплачено хорим членам бенефіту $2,-567; за померлих — $600. Лікар товариства за відвідування хорих отримав $857. Вложено до банку щадничої каси $500, які не входять у рахунок розходу. Контроля заявила, що господарка і провадження книжок фінансовим секретарем П: Кучмою і касієром І. Галичином знаходиться в найкращім порядку і товариство за минулий рік зросло морально і матеріяльно.

До президії переведення річних зборів вибрано адв. М. Пізнака, як предсідника, І. Гусара, як його заступника. Секретарювали — Григорий Прохорович і Д. Вінтоняк.

Уступаючий предсідник Степан Ковальчук, покликаний до звіту, заявив, що рік 1940 був корисний для товариства, завдяки праці урядників і членів, котрі причинились до сего. Їх було 28 і вони старались найбільше про придбання нових членів. Серед них були в першу чергу сами урядники, П. Кучма, І. Галичин і Степан Ковальчук. В 1940 році зорганізовано всіх членів 142. З кінцем грудня минулого року товариство „Дністер", від. 361 У. Н. С., зновь стало найбільшим відділом У. Н. Союзу, котре то місце був вже заняв у місяци жовтні минулого року відділ 204-ий У. Н. Союзу.

Далі наступили звіти заступника предсідника — М. Савицького і д-ра Демидчука, які заявили, що працювали щиро в користь товариства наскільки могли. Фінансовий секретар товариства П. Кучма здав звіт з руху членів, про прибутті нових членів, суспензу інших. Товариство втратило минулого року пять членів, з яких чотири стояло в У. Н. Союзі. Далі здав звіт з приходів з ріжних підприємств, яких було $1,275.45. Касієр Іван Галичин в звіті сказав, що суми, подані фінансовим секретарем і контрольною комісією годяться з його книжками, також заявив, що впродовж року працював для товариства в той спосіб, що доглядав його майна. По звітах усіх урядників предсідник зборів М. Пізнак подякував урядникам за їх працю, а всі члени дали урядови вотум довіря через повстаття з місць.

До уряду на 1941 рік увійшли: Степан Ковальчук, предсідник; заступники — Н. Левкович і д-р С. Демидчук; фінансовий секретар — Петро Кучма; касієр — Іван Галичин; рекордовий секретар — Д. Чорнюк; заступник касієра — М. Никифорчин; контрольна комісія — Микола Пізнак, Еміліян Гузар, Яків Воробець. Тростисти Василь Савицький, П. Михайлюк, І. Зборівський. До контролі хорих увійшли: П. Свистун, Михайлина Мельник, Анна Григус, К. Джорджія, С. Скоревич, М. Паньків, О. Світлик, П. Задорожний, Н. Добрянський, Д. Помийчук. Хоружчи — П. Гаврис, В. Бучинський. Бібльотекарі — Яків Удич, Г. Прохорович.

Секретарі річних зборів:

Григорий Прохорович,
Дмитро Вінтоняк.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЖИВИЙ СВІДОК

Приїхав з Галичини чоловік, що перед війною поїхав був до краю, де захопила його війна. Жив під „ясним сонечком" — Сталіном. Тому, що був американським громадянином з великою трудністю таки вдалося йому добитися до Америки. Його імени, назвища і місцевости не подаю зі зрозумілих причин.

З його розмови про старий край наводжу лиш уривки, які мені той чоловік подав на мої запити.

Як живеться населенню в Галичині під большевиками? — питав я. Живеться страшно зле. Утиск з боку большевиків страшний. Людей вивозять в Росію, самотних і з родинами. Ті, що їх вивезли, пишуть з далеких російських сторін. Вони роблять по лісах, в копальнях, залізних дорогах і страшно бідують.

Кого і защо вивозять? — Вивозять кого захочуть. Ось, приходить комісар до котрого небудь дому і каже: „Ти товаришу з родиною маєш забиратися; відізд такого а такого дня".

Таких родин збирають багато, і на означений день їх лучать в один транспорт, гонять до залізниці і десь везуть. Відклику від такого засуду нема. Ось знаю родину, де жінка попереднього дня породила дитину. Чоловік і родина просили, щоби звільнили їх від транспорту, або хоть якийсь час зачекали, то поїдуть пізніше. Не помогла ніяка просьба. Прийшли комісарі з салдатами насилу звалили жінку на сани і повезли.

Що дозволено таким нещасним забрати з дому? — Таким, що повідомлені про відізд і не ховаються, вільно забрати на дорогу майже все, що можуть. І їх зараз не беруть. Тож кожда родина приготовляється в подорож. Наприклад, засушують хліб, стараються взяти муку, солонину, крупи і дещо з одежі. Інша справа з тими, що ховаються. Вони вважаються „неблагонадьожні", „к о н т р-революціонери". Їх злапають і так. І таким не вільно взяти з дому нічого.

Чи правдою є, що большевики розділили поля скарбові між людей? — Так правда. Але ті, що так тішилися тою землею, нині віддають її. Бо на них наложили величезні податки, так, що все, що вродилося їм забрали, хіба наробилися задармо.

Чи заводять колективи? — Так, вже заводять, хотяй до того ніхто не силує. Але вони мають інший спосіб. На всіх селян наложили великі податки. За неплачення податку грозять конфіската майна. Селяни випродують все, що можуть, щоби було чим заплатити податок. Отже селяни остають майже без худоби, так, що на другий рік вже не буде що продавати.

Чи є які зарібки і які, як дорого коштує життя? Зарібків майже нема ніяких, а як деякі і є, то можна заробити до 5 рублів на день. Кіло разового хліба коштує 4 рублі, напів білого — 6 до 7 рублів. Солонина, масло, смалець — 40 рублів.

Чи є в чім ходити, як одіж, обува і т. д.? Зосім нема нічого. Бо нема ані склепів, ані ніхто нічого не продукує. Одіж, матерію і обуву москалі викупили зі своїм прихом. Від тоді до склепів не можна нічого ні звідки дістати. В місті є два або три склепи, і то в них не можна майже нічого дістати. А як дещо є то тільки для комісарів. Все страшно дорого. Одному нашому чоловікови, що приїхав з Америки перед війною і купив газдівство, наложили 11,000 рублів податку. Чоловік, щоби рятувати свою працю, попродав збіжє і худобу, а і того ще було мало. Тож мусів продати останнє своє американське вбрання, з себе і з жінки. За своє вбрання взяв 400 рублів, за 2 пари жіночих черевиків 500, за жіночу суконку 300 рублів. За годину ті самі річи продавалися далі — вбрання 1,400, черевики 500 рублів.

Ну, то в чім же люди ходять? — Доходжують старе і латають старим. Нове, якщо можна його назвати новим, то хіба є то, що хтось затримав якусь грубу веретину. З того роблять нині самі люди штани, верхне одіння, сорочки з мішків з кропиви, бо то троха тонше. І то щасливий, хто має таку веретину. За метер такої веретини треба заплатити також около 400 рублів. Але і того нема де купити, бо рідко хто і то продає. А решта латка на латці. То саме з обувою. Чоботи мало хто має на ногах. Ноги завивають в міхи і так ходять.

Ну, то чому люди не управляють лену і конопель і не роблять свого полотна? —

Коноплі і лен можна сіяти, можна робити і прядиво. Але прядиво треба віддати до уряду. Самому полотна робити невільно. Бо то був би державний „саботаж". Невільно робити жадним ремісникам, як шевцям, кравцям, ковалям і т. д.

Всіх ремісників зганяють в оден будинок, розуміється, по фаху, в так звані „коперативи". До тої „коперативи" наприклад, кравець, має доставити свою машину і решта знарядля і всі в тій „коперативі" роблять. Так само шевці, ткачі, ковалі і інші. Але те, що там вироблять, на торг не йде. Тото забирають і десь відсилають в Росію. Отже купити з того нічого не годен.

Чи існують церкви? — Так, ще є, але доля їх наперед вже знана. До церкви ходити, правда, ніхто не боронить. Але від церкви треба платити податок коло 10 до 15 тисяч. Котраж громада заплатить, то лишають її на якийсь час. То саме і зі священиками.

Чи женяться? — Женитися ніхто не забороняє в церкві. Але шлюб важний тільки в комісарях, за що платиться 50 рублів; розвід 1 рубель.

Чи є які школи? Школи є, учителів старих ніде нема. Всі учителі приїхали з Росії. Майже анальфабети. А наука ось яка: учитель розпоряджає — ану діти, кличте всі Боже дай нам цукорки. Так того тричі через 10 до 15 хвиль. Ну і щож, не дав Бог цукорків? — питає далі учитель. Ну а тепер всі оберніться до Сталіна. Діти обернулися до Сталіна. А тепер всі кличте — товариш, сонечко ясне, Сталін, дай нам цукорки! Діти кличуть. А тепер оберніться всі до стола. Діти обертаються і цукорки вже на столі. І так той вчитель починає свою науку, про „сонечко ясне", Сталіна і про всі „благодаті" к о м унистичного раю.

Що сталося з нашими українськими склепами і кооперативами? — Всі знищені і всі тоті торговці і склепарі зістали арештовані і вивезені, або наділили їх пашпортами число 11. Хто має такий пашпорт вибитий зпід права. Такого чоловіка не можна ані переночувати, ані йому роботи дати. Це значить не має права жити.

Що сталося з урядовцями, що були за польської влади? — Хто не втік той зістав арештований і вивезений.

(Кінець буде).

КАРАЮТЬ ЗА ВОЄННІ ЗИСКИ

БЕРЛІН. — Американські кореспонденти подають з Берліна, що проголошено розпорядок міністерства справедливости, який передбачає навіть кару смерти за незаконне підношення цін на товари підчас війни і за роблення таким чином зисків. На деякі того роду провини назначено виконання кари на протязі 24 годин по виданню присуду. Судитимуть у таких справах спеціяльні суди. За менші провини будуть накладувані довгі вязничні кари. Імена покараних будуть виставляти на публичне видовище. Кореспонденти завважують, що цей розпорядок видано 11. січня, а проголошено допера 24. січня.

РУЗВЕЛТ ПОСИЛАЄ ПРЕДСТАВНИКА ДО КИТАЮ

ВАШИНГТОН. — Рузвелт назначив свого особистого делегата до націоналістичної частини Китаю, яка незахоплена японцями та яка під проводом маршала Чян Кай Шека продовжає війну з Японією. Тим представником є Лочлин Курі. Знавці кажуть, що це означає збільшення помочі Китаєви в його війні з Японією.

ЧИ ВМІЮТЬ СТРІЛЯТИ. — Генерали американської армії пробують пів-автоматичні кріси на стрільниці в Ню Гейвені, Конетикот.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 16. січня 1941. року помер на запалення легенів у Peekskill, N. Y., член Бр. св. Петра й Павла, від. 195. У. Н. Союзу,

ВАСИЛЬ БИБЕЛ.

Походив зо села Крива, повіт Горлиці, Лемківщина. Прожив 58. літ. Полишив вдову й 6 дітей.

До У. Н. Союзу вступив у 1918. році.

Нехай земля Вашингтона буде Йому пером!

А. Блуняк, секр.

У шпиталі Ашленд Пенсилвенія, Скулкил Кавнті, померла по довгій недузі в 8. годині ранком дня 23. січня 1941. року довголітня членкиня відділу 98. У. Н. Союзу

МАРІЯ ПРОНИШИН.

Марія Пронишин вступила до У. Н. Союзу 30. грудня 1920. року. Роджена в Шенандо. Полишила в смутку мужа Онуфрія та 3 сини, з котрих найстарший Іван Крупа по першім чоловікові, а два сини по другім: Василь і Павло Пронишині. Василь стоїть в У. Н. Союзі, Павло служить в армії.

Покійна походила з дому Галенда. Полишила двох братів: Андрія й Василя.

Похорон відбудеться дня 27. січня в годині 9. зрана з дому жалоби до церкви св. Михаїла в Шенандо.

Вічна Їй память!

ПРИКМЕТНИКИ. — ЗАІМЕННИКИ. — ЧИСЛІВНИКИ

Написав М. Левицький.

1. Колись у тій старій українській мові, що нею говорили перші князі київські, було багато вкорочених форм прикметників: **добр** отець, **муж мудр**, вони **храбр** і т. п. Нині тих укорочених форм у мові нашій лишилося мало: **здоров, годен, ладен, варт, готов, ласкав, повинен, рад**, та оце, мабуть, і всі. Ще в піснях і приказках можна іноді зустріти ті архаїчні старинні форми. „Ой, зийди, зійди, **ясен** місяцю".

„Пливе човен води **повен**".

В московській мові тих укорочених форм прикметників багато; вони особливо вживаються у складних присудках, щоб обійтися без допоміжного дієслова: **он есть добрый — он добр** і т. д.

В українській мові не слід живосилом творити такі форми на зразок московських, бо вони нам невластиві. Проте їх творилося чимало по наших бюрократичних установах після р. 1917. Нпр.:

„Певен, що підлеглі мені **урядовці зрозуміють** вагу **своїх обовязків"** — писало українське **„високопревосходительство"**, що закаменіло в московських департаментах (**„Увѣрен, что подѣдометвенные мнѣ чины** і т. д.).

Здовжені форми прикметників уживаються в піснях, віршах і приказках: **„І широкую** долину і **високую** могилу..." „Літа мої **молодії"** і т. под.

2. Гірше стоїть справа зо степенями рівня: тут наддніпрянці грішать дуже поганими московізмами: для вищого степення додають до простого **більш**, а для найвищого **самий.**

Цих комбінацій нема в українській мові і не потрібує вона, бо має свої прегарні стародавні:

Не **більш уважний**, а: **уважніший;**
не **більш дорогий**, а: **дорожчий;**
не **самий важний**, а: **найважніший;** — не **самий певний**, а: **найпевніший** і т. д.

Але якже трудно нашій інтелігенції позбутися тої московської форми!

3. Ще треба зазначити, що наша мова дуже любить приналежні прикметники й залюбки вживає їх замість родового відмінка речівника:

Дядькова Томова хата, а не: Хата дядька Тома; **Капітанові Грантові** діти, а не: Діти капітана Гранта.

Зайняли **вдовину ковалишину** худобу, а не: худобу вдови коваля. Оце **старостів Перепеличин** онук, а не: внук старости Перепелиці. Прийшла й дочка її, **сотникова Булавчина** жінка, а не: жінка сотника Булавки і т. д.

Не вживається ця форма тільки тоді, коли поруч із нею стоїть приналежний заіменник: **братова хата,** але: хата **мого брата; материна** хустка, але: хустка **її матері.**

4. Любить українська мова ставити прикметник **після** речівника, до якого він пристосований, а не перед ним, як в інших мовах: „і коня доброго вибрав собі", „насипали козаки могилу високу", „жаль мені превеликий", „як ізгадала вона пригоду ту прикру, то так і залилася слізьми гіркими".

Коли переробити ці приклади на чужий нам лад, щоб стояли прикметники **перед** своїми речівниками, то зміст речення не зміниться, але краса, аромат той своєрідний геть укратиться.

1. Про **заіменники** небогато доведеться казати. В живій західно-волинській мові, а й на письмі вживаються такі провінціялізми: до **меї (твеї, свеї** сестри замість: моєї, твоєї, своєї. — На Великій Україні траплялися такі вкорочені форми приналежних заіменників: з **моєй старшей сестрой;** ледви чи треба доводити, що цьому московізмові не повинно бути місця в нашій мові.

2. Занадто широко вживають у нас відносних заіменників; **котрий** і **який.** Їх місце в українській мові досить обмежене: Подивіться, котра тепер година? Він не знає, на яку ступити. Тут вони на своюму місці. Але:

вживають:	краще:
Людина, **котра** (або **яка**) любить батьківщину свою...	Людина, **що** любить батьківщину...
Це той чоловік, **котрого** (або **якого**) обвинувачують...	Це той чоловік, **що його** обвинувачують...
Собака кинулась у кущі, в **котрі** сховався заяць.	Собака кинулась у кущі, **де** (або **куди**) сховався заяць.
Це було в тому році, в **котрому** почалася війна і т. д.	Це було **того року, коли** почалася війна і т. д.

3. Галичани кажуть і пишуть: **сій, ся, се,** а наддніпрянці: **цій, ця, це;** проти галицької форми не можна протестувати, бо вона давніша. Але не можна вживати **сей,** замість **той,** коли воно стоїть не як указовий, а як відносний заіменник: „Не вважаючи **на се,** що він не мав часу..." (треба: **на те,** що)... „Козаки любили Сагайдачного **за се,** що він був **мудрим** і **хоробрим"** (польонізм); треба: козаки любили С. **за те,** що він був **мудрий і хоробрий.**

Не можна вживати на письмі подвоєних форм: **сеся, тота,** бо це галицький провінціоналізм.

4. Завели галичани й польонізм: **цілий** замість **увесь (ввесь):** „Він забрав **цілу** касу і втік", треба: забрав **усю** касу". **„Цілий** народ повстав", треба: **ввесь** народ... **„Цілий** час вона клопоталася", треба: **„ввесь** час"...

Поляки не мають заіменника, відповідному нашому **„весь"** і мусять заміняти його прикметником „cały"; миж його маємо й не повинні заступа його польським сурогатом.

5. За галицький провінціоналізм треба вважати відносні заіменники **нічо і нич** (польське „nic"). **„Нич** не сталося" — **„нічого** не сталося". „Не вважаючи **на нічо",** треба: **„ні на що** не вважаючи".

6. Наддніпрянці занадто широко вживають заіменника **кожний;** дуже часто його краще заступити заіменником **всякий: „кожна** людина собі добре бажає", краще: **всяка людина...".**

Вже зовсім погані вирази: **кожного** дня, **кожного** місяця, року замість прегарного нашого: **що-дня, що-місяця, року.** —

7. Деякі наші заіменники степенуються спеціяльними наростками: **ввесь, всенький, всісенький; кожний, кожнісенький, такий, такенький, такісенький, оттакецький.** Цього не мають інші мови, отже не повинні ми забувати й занедбувати таку гнучкість наших заіменників, (а як далі побачимо, то й числівників і дієслів, і прислівників), бо це багацтво нашої мови й не треба ховати його, а навпаки — вкорінювати й розвивати.

1. Поминаючи ріжноманітні форми **числівника один** (оден, їден), з яких найпоширеніша є перша, зазначу, що наша інтелігенція дуже мало використовує наші своєрідні й дуже гарні форми:

а) **Збірні** числівники наші: **троє, четверо** і т. д., **десятеро..., двадцятеро** й **четверо..., трицятеро й шестеро...** аж до **39.**

Від 40 вже збірних форм нема.

Коли при збірному числівнику стоїть речівник, то він уживається в родовому відмінку однини: „спекла **четверо хліба;** прийшло їх **шестеро чоловіка;** взяв із собою **двадцятеро й четверо козака.**

Замість цих гарних рідних форм уживають наддніпрянці московізму: **двадцять чоловік,** а галичани — ще гіршого польонізму: прийшло їх **трох** (było ich trzech) замість: **троє:** тут ще подвійна помилка, бо родовий множини буде: **трьох,** а не: **трох.**

б) **Зріблені,** пестливі форми: дво**йко, четвірко, троєчко, шестірочко** і т. п.

Таких гарних і лагідних форм не **має ні одна мова;** але ми „ходимо в золоті й голі": замість своїх чарівних і барвистих форм, уживаємо чужих бідніших і зовсім нам непотрібних.

в) Маємо ще прегарні стародавні форми дрібних числівників: **півтора, півтретя,** ($2\frac{1}{2}$), **півчверта** ($3\frac{1}{2}$) і т. д. аж до **півдвадцята** ($19\frac{1}{2}$), але не вживаємо їх, хоч вони живуть у народній мові. Можливо, що ці форми вже йдуть до вмирання, бо раніше було їх ще більше (**„півчетвертаста** невольника" в думі про Самійла Кишку); може настане час, що з них усіх лишиться нам тільки „півтора", як це сталося в московській мові; але нехай цей процес іде сам собою, а ми не маємо ні права, ні рації прискорювати таке зубожіння мови нашої.

г) Забуваємо ми нашу **копу** та **півкопи,** може тому, що московська мова їх не має (всі інші словянські мови мають).

2. Щодо граматики числівників, то й її псує інтелігенція, заміняючи нпр. нашу гарну стару форму двійни множиною на московський зразок: за... шістьма, десятьма і т. д. кажемо: **пятью, десятью** і т. д.

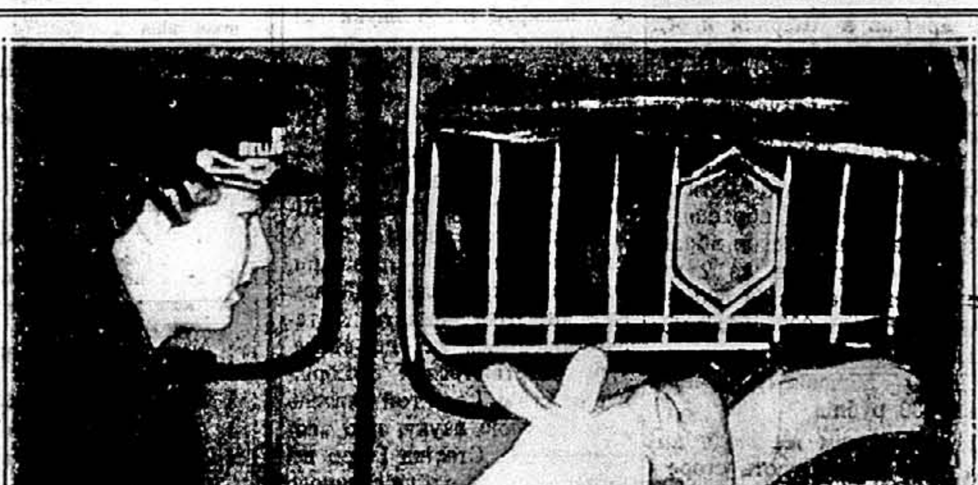
3. Галичани, можливо за приводом своїх москвофілів, волюють чомусь московську форму: **оба, обі,** замість нашої: **обидва, обидві.**

4. Не можна протестувати проти галицьких форм: **дванайцять, пятнайцять, двайцять** і т. п., хоч на Великій Україні вони не вживаються; тут бо діє наш закон уподоблення, як у слові **райця (радца).**

5. **Девяносто** є московізм; треба казати **девятдесят.**

АДОПТУВАЛИ СИРОТУ. — Фільмові актори Айрін Дон і Карі Грент адоптували цю 6-літню дівчину, що досі жила в сиротинці.

НАСЛІДКИ БАНДИТСЬКОГО НАПАДУ. — Лікарка відвозить до шпиталю Вилйема Еспосіто, одного з двох бандитів, що напали оноді в білий день у Ню Йорку й забрали 629 долярів, і в бійці з поліцією були переможені. Його брат Осип убив одного полісмена.

ПОДЯКА.

Складаю щиру подяку Українському Народному Союзові й всім урядникам за виплачення мені, Анні Мулик, посмертну належитість по мому мужові, Григорію Мулику.

Хай Український Народний Союз росте в силу й членах, щоби все міг служити українському народові в Злучених Державах.

Рівнож дякую тим всім, що брали участь в похороні.

Остаюся все вдячна

огол. Анна Мулик.

ТАРЗАН, ч. 211. Дорога до смерти.

„Ходи, молодий пане, Томе", запрошував хитро Ґамбу. „Я тобі покажу цікаві річи, гарні пралісні малпи".

Хлопець зупинився і запитав: „Ну а що, як нападуть на нас льви?" „Що? Льви? Я їх не боюся, я їх вбиваю", відповів Ґамбу.

Але Том вагався. „Ти боїшся немов дівчина", завважив Ґамбу. Це поділало на хлопця і він відважно сказав: „Ні, я не боюся зовсім".

В той спосіб дикун заманював хлопчину, щоб на нім довершити кривавої пімсти, яку заприсягло його племя довершити.